

СЕКЦІЯ 5. ПЕРСПЕКТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ СИСТЕМ ТА ЕКОНОМІКИ.

УДК 630*94

Світлана Анатоліївна Вітер
к.п.н., Житомирський національний агроекологічний університет,
м. Житомир, Україна

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті висвітлено проблемні аспекти оподаткування діяльності лісогосподарських підприємств. Охарактеризовано особливості нарахування земельного податку за лісові землі та рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів. Проаналізовано джерела витрат на ведення лісового господарства в частині сплати до бюджету податків і платежів.

Abstract. The article covers the problematic aspects of taxation of forest enterprises. Characterized features of the calculation of land tax for forest land and rent for special use of forest resources. The sources of the costs of forestry management in terms of payment to the budget of taxes and payments are analyzed.

Ключові слова. Рентна плата, земельний податок, лісове господарство, ставки податку, податкові надходження

Keywords. Rent, land tax, forestry, tax rates, tax receipts

На фоні важливості лісу в екосистемі з кожним роком стають все актуальнішими проблеми ведення лісового господарства. Стимулювання раціонального використання природних ресурсів держава здійснює за допомогою податкового механізму. Побудова збалансованої податкової системи є основою наповнення державних та місцевих бюджетів, нарощування приросту валового внутрішнього продукту, сприяння зайнятості населення тощо. Однак, система оподаткування лісового господарства наразі здатна швидше гальмувати, ніж стимулювати процеси лісовідновлення, лісозбереження та інші вказані вище позитивні фактори.

Відповідно до змін у Податковому кодексі України одним із нововведень у механізмі оподаткування лісових земель є запровадження сплати земельного податку на всі лісові землі України. Це означає, що оподаткуванню підлягають навіть ті землі, які перебувають у стадії створення деревостанів, а також зруби, прогалини, не зімкнуті лісові культури, з яких підприємство не тільки не отримує прибутку, а ще й витрачає власні кошти. Крім того, оподатковуватимуться ліси з обмеженим лісокористуванням – в заказниках регіонального і місцевого значення, інших об'єктах природно-заповідного фонду [3], в яких господарська діяльність не проводиться взагалі.

За попередньою системою оподаткування лісогосподарські підприємства сплачували податок за лісові землі як складову рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, яка справлялася за обсягом фактично заготовленої лісопродукції. Нова редакція статті 273 Податкового кодексу України встановлює, що згідно внесених змін податок за лісові землі складається із земельного податку та рентної плати [4].

Якщо, об'єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів є заготовлена деревина в деревостанах віком понад 40 років, в яких вже можна отримати деревину на реалізацію, а також другорядні лісові матеріали, побічні лісові користування та використання корисних властивостей лісів, то об'єктами оподаткування земельним податком є земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні. До земель лісогосподарського призначення належать лісові землі, на яких розташовані лісові ділянки та нелісові землі, зайняті сільськогосподарськими угіддями, водами й болотами, спорудами, малопродуктивними землями тощо.

Аналітик міжнародної благодійної організації «Екологія – право – людина» П.Тестов звертає увагу на те, що лісгоспи платили податок на землю у вигляді ренти тільки в тому випадку, коли проводили рубку, зараз – незалежно від того, проводять рубку чи ні, платитимуть податок на землю [2]. Таке оподаткування

лісових земель за прикладом земель сільськогосподарського призначення вважаємо неправильним. Основною відмінністю доходів, одержуваних від використання лісових земель та одержуваних при веденні сільського господарства, є тривалий період часу, що проходить від моменту створення лісових насаджень до моменту отримання лісової продукції. Якщо в сільському господарстві врожаї отримують щороку, то в лісовому господарстві період отримання основного доходу коливається в середньому від 40 до 110 років.

Відсутність зв'язку земельного податку з результатами лісгосподарської діяльності призведе до збільшення інтенсивності рубок, собівартості деревини і чималого стрибку цін на неї. У зв'язку із неспроможністю сплатити всі податки, лісгоспи опиняться на межі збитковості, скорочуватимуть робочі місця. У свою чергу скорочення працівників, призведе до зниження наповнення бюджетів за рахунок інших платежів, зокрема податку на доходи фізичних осіб.

Позитивним у фінансовій підтримці вітчизняної лісової галузі відмітимо те, що Парламент вніс деякі зміни до Податкового кодексу України щодо земельного податку на лісові ресурси, а саме ставка його для лісових земель обмежується розміром не до 5%, як це мало бути, а лише до 0,1% від нормативно грошової оцінки одиниці площі ріллі у відповідній області, що виступає за базу нарахування даного фіскального платежу.

Також, згідно листа Державної фіскальної служби доходи загального фонду державного бюджету України від рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів загальнодержавного значення зменшено до 37 % (від попередніх 50%), до загального фонду місцевих бюджетів віднесено 37 % рентної плати (від попередніх 50%); а доходи спеціального фонду Державного бюджету України від рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів встановлено 26 % [1]. За рахунок цих коштів в Законі України «Про Державний бюджет на 2019 рік» передбачається збільшення видатків спеціального фонду державного бюджету за програмою «Ведення лісового і

мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді» [3].

Тенденція податкових надходжень до державних та місцевих бюджетів та основні показники фінансового-господарської діяльності лісогосподарських підприємств, що належать до сфери управління Держлісагенства України за останні три роки відображена у табл.1.

За результатами діяльності підприємств галузі у 2018 році отримано 16800 млн. грн. чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг), що на 4445 млн. грн. (36%) більше, ніж у 2016 році. Порівняно з попереднім роком збільшився чистий прибуток на 6 млн. грн. (1,3%), однак бачимо зміну показника у бік зменшення на 119 млн. грн. (20%) порівняно з 2016 роком.

Таблиця 1.

Динаміка показників ефективності господарської діяльності та сплати податків і платежів державними лісогосподарськими підприємствами України, млн. грн.

Показники	Роки			2018 р. у % до 2016 р.
	2016	2017	2018	
Отримано чистого доходу від реалізації продукції	12355	13691	16800	136,0
Отримано чистого прибутку	597	472	478	80,1
Внесено до бюджету всього:	3299	3904	4800	145,5
з них:				
до державного бюджету	2055	2557	3100	150,8
в тому числі:				
рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	462	464	500	108,2
до місцевих бюджетів	1244	1350	1700	136,6
в тому числі:				
рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	456	362	500	109,6
Сплачено Єдиного соціального внеску	908	1122	1400	154,2
Разом сплачено податків та ЄСВ	4208	5026	6200	147,3

Джерело: складено за даними Публічних звітів Державного агентства лісових ресурсів України за 2016-2018 рр. [5]

Щодо сплати податків, то у 2018 році їх сума збільшилась на 1501 млн.

грн. (45,5%), у тому числі до державного бюджету – на 1045 млн. грн. (50,8%), до місцевих бюджетів – на 456 млн. грн. (36,6%). В загальній сумі платежів рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів склала 21%. Таким чином, протягом останніх трьох років тенденція до зростання суми сплачених податків і платежів державними лісогосподарськими підприємствами пов'язана із збільшенням обсягів реалізації продукції, а також із законодавчими змінами, зокрема в частині підвищення розміру ставок з рентної плати.

Проте, за підрахунками очевидно, що податкове навантаження на лісогосподарські підприємства порівняно з отриманими фінансовими результатами у 2018 році збільшилося. Так, на 1 грн. усіх сплачених податків і платежів у 2018 році припало 2,71 грн. чистого доходу та 0,08 грн. чистого прибутку. Цей показник у 2017 році склав 2,72 грн. та 0,09 грн. відповідно. За 2016 рік – отримано чистого доходу на 1 грн. податків – 2,93 та чистого прибутку – 0,14 грн.

Відмітимо, що з 01.01.2019 р. відповідно до змін статті 256 ПКУ, ставки рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів зросли по кожному виду деревини [4].

Висновок. Отже, фіскальне навантаження на лісові землі, включаючи ті, які знаходяться в стадії створення деревостанів, захисні ліси, або в яких неможливо отримати деревину, придатну для реалізації, навіть за мінімальних ставок земельного податку, нестиме численні ризики для ефективної роботи лісогосподарських підприємств. Поряд з цим, теперішній рівень контрабанди українського лісу виявиться мізерним у порівнянні з тим, яким він може буде після запровадження нових податків для лісогосподарств.

Також варто зауважити, що для справляння земельного податку за лісові землі принаймні бажано диференціювати розміри ставок за лісові та нелісові землі, що нині законодавством не передбачено.

Використані джерела літератури

1. Лист ДФС України від 14.02.2019 №4907/7/99-99-12-03-04-17 "Особливості адміністрування у 2019 році рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів". URL: <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/zagalnoderjavni-podatki/rentni-plat/rentna-plata5/listi/73262.html>

2. Ліс зрівняли з полем: як зміниться оподаткування лісгоспів. URL: <https://agroinsider.com.ua/2018/09/07/lis-zrivnyali-z-polem-yak-zminitsya-opodatkuvannya-lisgospiv/>

3. Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України. URL: <http://dklg.kmu.gov.ua>

4. Податковий кодекс України Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20120601>

Публічні Звіти Державного агентства лісових ресурсів країни за 2016-2018 роки. URL: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=166328&cat_id=1133